

20 lat Polski w Unii Europejskiej

Doświadczenia i wyzwania

**Księga jubileuszowa
Profesor Ewy Pancer-Cybulskiej**

**pod redakcją Ewy Szostak,
Bernadety Baran i Łukasza Olipry**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2024

Recenzja naukowa

dr hab. Ireneusz Jąźwiński, prof. US

Redakcja wydawnicza

Agnieszka Flasińska

Korekta

Barbara Łopusiewicz

Opracowanie graficzne, skład i łamanie

Małgorzata Myszkowska

Projekt okładki

Beata Dębska

Na okładce wykorzystano zdjęcie z zasobów Adobe Stock

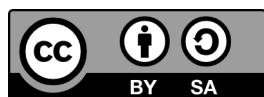
Fotografie w rozdziale „Bardzo osobisty przyczynek do biografii, nie tylko naukowej” pochodzą z archiwum rodziny Jubilatki.

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2024

Nota copyright obowiązuje do 31 maja 2025.

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

Od 1 czerwca 2025 publikacja dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-
Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji
na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

ISBN 978-83-67899-83-3 (dla wersji papierowej)

ISBN 978-83-67899-84-0 (dla wersji elektronicznej)

DOI: 10.15611/2024.84.0

Cytuj jako: Szostak, E., Baran, B. i Olipra, Ł. (red.). (2024). *20 lat Polski w Unii Europejskiej. Doświadczenia i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesor Ewy Pancer-Cybulskiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

TENDENCJE W ZAKRESIE INTERNACJONALIZACJI INSTYTUCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W PERSPEKTYWIE OSTATNICH DWUDZIESTU LAT

Anna Hajduk

5.1. Wprowadzenie

Internacjonalizacja szkolnictwa wyższego w Europie została zapoczątkowana prawie 50 lat temu przez Komisję Europejską (KE). Takie inicjatywy, jak flagowy program Erasmus, miały bez wątpienia ogromne znaczenie dla rozwoju i pogłębiania współpracy międzyuczelnianej, utworzenia drogi do Procesu Bolońskiego i powstania Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW), reformy narodowych systemów szkolnictwa wyższego czy też inicjowania dostępu do członkostwa w Unii Europejskiej (UE) dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej.

W tym roku (2024) świętujemy 20 lat Polski w strukturach UE. Przez ten czas byliśmy i wciąż jesteśmy świadkami wydarzeń w Polsce, w Europie i w innych częściach świata, które to wydarzenia w konsekwencji doprowadziły do poważnych zmian geopolitycznych, społecznych, klimatycznych czy też technologicznych. Zmiany te odzwierciedlają się także w szkolnictwie wyższym i jego umiędzynarodowieniu. Niektóre z nich wpływają na internacjonalizację pozytywnie, inne zaś negatywnie. Inicjatywy KE i ich cele także ewoluowały przez ostatnie dwie dekady, tak aby wesprzeć państwa członkowskie i umożliwić im przygotowanie jak najskuteczniejszej odpowiedzi na stawiane przed nimi wspólne wyzwania związane z zachodzącymi zmianami.

Polska, dołączając do grona państw członkowskich UE w 2004 r., stała się pełnoprawnym beneficjentem zarówno programu Erasmus, jak i wszystkich innych inicjatyw w obszarze szkolnictwa wyższego. Komisja Europejska może bez wątpienia wskazywać kierunek strategicznych działań oraz oferować wsparcie finansowe, ale ostatecznie internacjonalizacja następuje na uczelniach wyższych.

Celem rozdziału jest przegląd zmian, jakie nastąpiły w ciągu ostatnich dwóch dekad w postrzeganiu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i związanych z tym zagadnień przez instytucje szkolnictwa wyższego oraz praktyków internacjonalizacji. Głównymi źródłami wykorzystanych danych są zakrojone na dużą skalę badania ankietowe IAU Global Survey (pierwsza, czwarta i szósta edycja tego badania) i EAIE Barometer (pierwsza i trzecia edycja) przeprowadzone odpowiednio przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów (International Association of Universities, IAU) oraz European Association for International Education (EAIE). Dobór źródeł wynika przede wszystkim z możliwości przybliżenia trendów w internacjonalizacji uczelni wyższych w Polsce i Europie na tle innych regionów w perspektywie ostatnich dwudziestu lat.

5.2. Zainteresowanie tematem internacjonalizacji

Na początku 2003 r. IAU po raz pierwszy przeprowadziło ankietę IAU Global Survey dotyczącą praktyk i priorytetów internacjonalizacji wśród swoich członków, czyli instytucji szkolnictwa wyższego. Zgromadzono wówczas 176 odpowiedzi od przedstawicieli uczelni z 66 krajów (Knight, 2003, s. 6). Nieco ponad dekadę później IAU rozesłało do swoich członków czwartą edycję IAU Global Survey. Zawarte w niej pytania dotyczyły trendów w postrzeganiu internacjonalizacji i związanych z tym działań. Na wypełnienie jej zdecydowało się tym razem 1336 uczelni wyższych ze 131 krajów (Egron-Polak i Hudson, 2014, s. 16-17). Szóstą już edycję ankiety IAU przeprowadzono kolejną dekadę później, a na zawarte w niej pytania odpowiedziały 722 instytucje szkolnictwa wyższego ze 110 krajów (Marinoni i Pina Cardona, 2024, s. 30).

Na podstawie geograficznego rozmieszczenia respondentów ankiet IAU (tab. 5.1), można zauważyć znacznie większe zainteresowanie tym zagadnieniem wśród uczelni europejskich w porównaniu z uczelniami w pozostałych regionach, choć bez wątplenia słabnące w ciągu tych dwóch dekad.

Tabela 5.1. Geograficzne rozmieszczenie respondentów pierwszej (2003 r.), trzeciej (2014 r.) i szóstej (2024 r.) edycji IAU Global Survey (w %)

Region Edycja	Afryka	Azja	Europa	Bliski Wschód	Ameryka Północna	Ameryka Łacińska
2003	9	18	52	7	7	7
2014	9	12	45	4	19	11
2024	6	9	39	9	6	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Egron-Polak i Hudson, 2014, s. 16-17; Knight, 2003, s. 6; Marinoni i Pina Cardona, 2024, s. 30).

EAIE Barometer w swoich ankietach skierowanych do indywidualnych osób w uczelniach EOSW koncentruje się na ich poglądach na temat umiędzynarodowienia w kontekście wykonywanej przez nich pracy. W pierwszej edycji ankiety EAIE Barometer opublikowanej w 2015 r. zgromadzono 2411 odpowiedzi, przy czym największą aktywnością wykazali się praktycy internacjonalizacji z Holandii (11%) i Grecji (8%), natomiast wśród państw regionu Europy Środkowo-Wschodniej – z Czech (6%) i Polski (4%) (Engel i in., 2015, s. 2). W trzeciej edycji badania EAIE Barometer, wydanej niemalże 10 lat później, ponownie przodowali respondenci holenderscy (9%), tuż za nimi znaleźli się Niemcy (8%). Tym razem to Węgry i Polska (po 3%) wykazały się największym zaangażowaniem wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Rumbley i Hoekstra-Seleten, 2024, s. 24). Ankieta EAIE z 2024 r. zgromadziła o 17% więcej odpowiedzi niż ta z 2015 r., co może sugerować ogólny wzrost zaangażowania w umiędzynarodowienie na poziomie indywidualnym na uczelniach europejskich. Warto jednak zaznaczyć, że ankiety EAIE Barometer skierowane są do indywidualnych osób, umożliwiając napływ wielu odpowiedzi z tej samej instytucji, natomiast ankiety IAU Global Survey skupiają się na perspektywie instytucjonalnej, umożliwiając napływ jednej odpowiedzi z każdej instytucji członkowskiej stowarzyszenia.

5.3. Czynniki stymulujące internacjonalizację

Działaniom uczelni wyższych kierunek nadają czynniki i aktorzy zarówno wewnątrz- jak i zewnątrzinstytucjonalni. Kwestie wewnątrzinstytucjonalne są bardzo indywidualne w zależności od regionu czy chociażby krajowego systemu edukacji, ale, jak pokazują rezultaty badań obydwu organizacji podczas ostatniej dekady, jako najważniejszy lub drugi z najważniejszych bodźców zewnętrznych globalnie wskazuje się politykę rządową (na poziomie krajowym, rzadziej na samorządowym). Ponadto jako ważny czynnik zewnętrzny jeszcze 10 lat temu wymieniano rankingi krajowe i międzynarodowe, obecnie dochodzą to tego oczekiwania innych uczelni. Uczelnie chcą współpracować z innymi uczelniami, jeśli te są już częścią międzynarodowej sieci powiązań naukowo-badawczych. Przedstawiciele uczelni europejskich oraz indywidualni respondenci z EOSW w zasadzie jako nieliczni uwzględniają znaczenie polityki regionalnej jako jednego z trzech kluczowych czynników zewnętrznych stymulujących internacjonalizację. W ostatniej edycji ankiety EAIE aż 43% respondentów uznało, że działania KE mają pozytywny wpływ na umiędzynarodowienie ich instytucji. Zaledwie 1% respondentów uznał, że są one negatywne. Jednocześnie 42% stwierdziło, że działania te nie dotyczą ich uczelni lub nie są pewni, jak je ocenić (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 77). Według respondentów z Pol-

ski polityka edukacyjna na szczeblu europejskim ma znacznie większy wpływ na ich instytucje niż ta krajowa (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 78). Warto jednak dodać, że w Polsce nie opracowano jeszcze odrębnej strategii umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego na poziomie krajowym. Uczelnie przygotowują własne agendy w tym obszarze, a głównym źródłem finansowania jest właśnie UE.

Warto przypomnieć, że umiędzynarodowienie polskich uczelni przy pomocy inicjatyw Wspólnot Europejskich (WE) rozpoczęło się na długo przed przystąpieniem do UE, WE bowiem szybko odpowiedziały na zmiany polityczne spowodowane upadkiem bloku wschodniego i już pod koniec 1989 r. uruchomiła program Tempus PHARE (*Poland-Hungary Assistance for Restructuring Economy*).

W pierwszym konkursie wniosków Polska w roli koordynatora złożyła nieco ponad 4% wniosków, a w rezultacie zarządzała prawie 29% sfinansowanych projektów. Jako uczestnik, polskie uczelnie ostatecznie partycypowały aż w 43% wszystkich projektów. Dodatkowo, zbilansowana wymiana pracowników w programach mobilnościowych (wyjazdy: 28,7%, przyjazdy: 26,7%) wskazuje na szczególnie dużą chęć wzajemnego poznania i współpracy na początku lat 90. (Commission of the European Communities, 1993, s. 33-35).

Począwszy od 1997 r., państwom ubiegającym się o przystąpienie do struktur unijnych sukcesywnie zamykano dostęp do programu Tempus, a przedakcesyjnie otwierano do nowo powstałego programu UE w obszarze edukacji szkolnej i uniwersyteckiej – Socrates/Erasmus. Od 1998 r. Polska stała się beneficjentem programu Erasmus, a po akcesji w 2004 r. wszystkich pozostałych inicjatyw KE.

5.4. Instytucjonalna agenda internacjonalizacji

Zdecydowana większość respondentów (ok. 70%, we wszystkich trzech wspomnianych edycjach ankiety IAU Global Survey) przyznała, że umiędzynarodowienie jest kluczowe dla kierownictwa ich instytucji. Z analizy regionalnej wynika, że poziom tego znaczenia nie jest taki sam we wszystkich regionach świata. Ostatnie badanie IAU z 2024 r. pokazało dysproporcję pomiędzy Azją i Pacyfikiem oraz Europą (po 85%) a innymi regionami, np. Ameryką Północną (65%) (Marinoni i Pina Cardona, 2024, s. 38).

Badanie EAIE Barometer, również z 2024 r., zdaje się potwierdzać, że umiędzynarodowienie jest w znacznym stopniu przedmiotem agendy kierownictwa europejskich instytucji i aż 75% z nich posiada strategię internacjonalizacji (zawartą w ogólnej strategii uczelni lub jako osobny dokument) (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 51). Co ciekawe, 63% respondentów przyznało, że

ma zaufanie do działań podejmowanych przez władze uczelni w tym zakresie (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 50). W Polsce 40% respondentów odpowiedziało, że go nie ma (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 50-51).

Posiadanie strategii wiąże się z konkretnymi działaniami, które umożliwiają jej implementację. Od 20 lat niezmiennie dominują mobilność studencka (szczególnie wyjazdy) i międzynarodowa współpraca badawcza jako kluczowe elementy wysiłków na rzecz internacjonalizacji w większości regionów globalnie oraz w samej Europie. Zauważalne jest słabnące znaczenie mobilności pracowników naukowo-dydaktycznych na rzecz nacisku na doskonalenie międzynarodowych programów nauczania.

Niezachwianą pozycję mobilności studenckiej potwierdza ankieta EAIE z 2024 r., zarówno wyjazdów jak i przyjazdów studentów (po 84%). Na dalszym miejscu respondenci z EOSW wskazali partnerstwa strategiczne i współpracę badawczą (po 79%). Polskie głosy nie odbiegały wówczas od tych europejskich (Engel i in., 2015, s. 108-109). W ostatniej edycji ankiety nie pojawiło się pytanie związane z kluczowymi działaniami na rzecz umiędzynarodowienia. Poproszono natomiast jej uczestników o wskazanie obszarów tematycznych, z wcześniej ustalonej listy, które uważają za wymagające większej lub mniejszej uwagi, aby ich instytucja mogła osiągnąć swoje cele w zakresie internacjonalizacji w ciągu najbliższych 3-5 lat. Respondenci generalnie mają poczucie, że wszystkie zagadnienia związane z umiędzynarodowieniem wymagają ciągłej uwagi, aby uczelnie mogły zrealizować swoje cele. Najczęściej jednak wybierano trzy następujące: wzmocnienie międzynarodowego/międzykulturowego wymiaru kształcenia (65%), działania na rzecz wirtualnej internacjonalizacji (58%) oraz dobrostan studentów i pracowników (57%) (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 58). Głębsza analiza danych regionalnych pozwala zauważyć, że kraje Europy Wschodniej bardziej przywiązują wagę do tematów wokół cyfryzacji (np. zadań administracyjnych), a Europy Zachodniej wokół tych związanych z różnorodnością i inkluzywnością (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 59).

Instytucjonalne agendy internacjonalizacji wśród priorytetów często uwzględniają również kierunki geograficzne. Pierwsza, trzecia i szósta edycje ankiety IAU Global Survey pokazują, że niezmiennie koncentracja wewnątrzregionalna jest tą dominującą. Dotyczy to Afryki, Azji i Pacyfiku oraz Europy. Można przypuszczać, że w przypadku każdego z regionów wybór ten podyktowany jest nieco innym uzasadnieniem, dlatego też ich głębsza analiza byłaby zapewne interesująca w celu lepszego poznania regionalnych uwarunkowań w internacjonalizacji szkolnictwa wyższego.

5.5. Motywy i korzyści internacjonalizacji

Zaangażowanie w umiędzynarodowienie uczelni wyższych wynika z wielu powodów. Respondenci ankiety EAIE Barometer w 2015 r. jako trzy główne wymienili: poprawę ogólnej jakości edukacji (56%), przygotowanie studentów do globalnej rzeczywistości (45%) i rekrutację międzynarodowych studentów (37%) (Engel i in., 2015, s. 27). Indywidualne głosy z polskich uczelni, poza wspomnianymi poprawą ogólnej jakości edukacji i rekrutacją studentów zagranicznych, wskazały wówczas dodatkowy powód, mianowicie poprawę reputacji na arenie międzynarodowej (Engel i in., 2015, s. 104-105). W odpowiedziach zgromadzonych przez EAIE w 2024 r., reputacja była już kluczowym powodem umiędzynarodowienia uczelni. Tuż za wpływem na reputację i rankingi (47%) uplasowały się efekty kształcenia i działalność badawcza (po 46%) (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 85).

Dla porównania, IAU w swoim badaniu poprosiło uczestników o wskazanie korzyści z umiędzynarodowienia i zaobserwowano, że oczekiwane korzyści są jednocześnie jego uzasadnieniem. Trzy najważniejsze lub też najczęściej wybierane przez instytucje na świecie i w regionie Europy w badaniu IAU Global Survey w ostatnich 20 latach przedstawia tab. 5.2.

Tabela 5.2. Zestawienie trzech najważniejszych korzyści z internacjonalizacji szkolnictwa wyższego według respondentów badania IAU Global Survey przeprowadzonych w latach 2003, 2014 i 2024 z podziałem na uczestników ze wszystkich regionów oraz z wyszczególnieniem regionu Europy

Edycja	Zasięg	Najważniejsze korzyści		
		1	2	3
1	2	3	4	5
2003	Globalnie	mobilność studentów i pracowników akademickich	współpraca naukowo-badawcza	standardy jakości kształcenia
	Europa	standardy i jakość	świadomość uwarunkowań kulturowych	rozwój studentów i pracowników
2014	Globalnie	zwiększona międzynarodowa świadomość studentów	poprawa jakości nauczania i uczenia się	intensyfikacja możliwości prowadzenia badań i tworzenia wiedzy
	Europa	poprawa jakości nauczania i uczenia się	intensyfikacja możliwości prowadzenia badań i tworzenia wiedzy	zwiększona międzynarodowa świadomość studentów

1	2	3	4	5
2024	Globalnie	wzmocnienie międzynarodowej współpracy i budowanie potencjału	zwiększona globalna, międzynarodowa i międzykulturowa wiedza, umiejętności i kompetencje zarówno studentów, jak i pracowników	poprawa jakości nauczania i uczenia się
	Europa	wzmocnienie międzynarodowej współpracy i budowanie potencjału	zwiększona globalna, międzynarodowa i międzykulturowa wiedza, umiejętności i kompetencje zarówno studentów, jak i pracowników	poprawa jakości nauczania i uczenia się oraz wzrost prestiżu/ poprawa reputacji uczelni

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Egron-Polak i Hudson, 2014, s. 50; Knight, 2003, s. 8-9; Marinoni i Pina Cardona, 2024, s. 65).

Tabela 5.2 doskonale obrazuje ewolucję internacjonalizacji szkolnictwa wyższego, jej definicji, a także związanej z nią terminologii na przykładzie korzyści dotyczących „współpracy” oraz „jakości kształcenia”. I chociaż pojęcia te nie są dokładnie tak samo sformułowane, to niezmiennie dominują w odpowiedziach uczestników ankiety IAU, zarówno tych globalnych, jak i europejskich.

Pomimo różnic w wielkości próby, grupie docelowej uczestników ankiety czy też wspomnianej już terminologii, korzyści z internacjonalizacji zidentyfikowane przez państwa europejskie w ankietach IAU korespondują z tymi odnotowanymi przez EAIE.

5.6. Wyzwania i zagrożenia internacjonalizacji

Umieędzynarodowienie niesie ze sobą korzyści, ale także pewne wyzwania i zagrożenia. Indywidualni respondenci pierwszej edycji badania EAIE w 2015 r. wskazywali rozwój międzynarodowych partnerstw strategicznych (40%), zwiększenie liczby wyjeżdżających studentów (37%) i wdrażanie uczelnianej strategii internacjonalizacji (35%) jako trzy główne wyzwania w ich codziennej pracy (Engel i in., 2015, s. 81). Uczestnicy ankiety z polskich instytucji zwrócili natomiast uwagę na rekrutację większej liczby zagranicznych studentów jako najbardziej wymagające zadanie (Engel i in., 2015, s. 122-123).

Pytanie o wyzwania w codziennej pracy nie zostało wprowadzone w trzeciej edycji ankiety EAIE Barometer, ale warto zestawić je z innym, które

tym razem zadano. Otóż na pytanie, jak duża jest presja związana z wykazaniem efektów internacjonalizacji, prawie 40% respondentów odpowiedziało, że duża lub bardzo duża (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 81). Dokładniejsza analiza odpowiedzi uzyskanych przez autorów badania ujawnia, że większą presję odczuwają pracownicy administracyjni związani z jednostkami odpowiedzialnymi za współpracę międzynarodową niż pracownicy naukowo-dydaktyczni. Pod największą presją czują się natomiast pracownicy zajmujący się „marketingiem i rekrutacją obcokrajowców” (Rumbley i Hoekstra-Selten, 2024, s. 82). Nie jest to zaskakujące, biorąc pod uwagę, że reputacja czy też wizerunek stały się dla wielu uczelni motywacją podejmowanych działań na rzecz internacjonalizacji.

Z kolei IAU w kolejnych edycjach ankiety IAU Global Survey analizuje zagrożenia, jakie niesie ze sobą internacjonalizacja. W 2003 r. świat uczelni wyższych najbardziej obawiał się *brain drain*. Obawę tę wyrażali respondenci z regionów zarówno rozwijających się, które opuszczali studenci czy pracownicy akademicki, jak i rozwiniętych, które *de facto* zyskiwały te talenty (Knight, 2003, s. 10). Żaden z regionów natomiast nie wskazał *brain gain* ani *brain circulation* jako korzyści internacjonalizacji. Dodatkowo przedstawiciele europejskich uczelni wyrażali swoje zaniepokojenie ilością programów nauczania oferowanych w języku angielskim. Ta obawa i postrzegane ryzyko były bezpośrednio powiązane z kwestią zachowania i promocji języków narodowych (Knight, 2003, s. 10). Dekadę później uczelnie na świecie jako trzy główne potencjalne ryzyka wymieniły: korzyści z umiędzynarodowienia dostępne tylko dla studentów dysponujących zasobami finansowymi, trudności na poziomie lokalnym w regulowaniu jakości programów nauczania oferowanych przez zagranicznych dostawców oraz nadmierną konkurencję pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego. Warto zauważyć, że jedynie respondenci z Europy nie uznali bariery finansowej za główne zagrożenie (Egron-Polak i Hudson, 2014, s. 62). Mogło to wynikać wówczas z bogatej oferty programów KE i innych działań podejmowanych na szczeblach regionalnych (np. CEEPUS, Fundusze Norweskie, granty Grupy Wyszehradzkiej, Baltic Sea Region University Network) oraz krajowych (np. oferty stypendialne British Council, Campus France, Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej DAAD, Nuffic), z których mogły korzystać instytucje europejskie i ich studenci, co przynajmniej częściowo zmniejsza obawy dotyczące dostępności (szczególnie w krajach Europy Zachodniej). W 2024 r. wybory uczestników ankiety już znacznie się różnią w zależności od regionu. Globalnie, najczęściej wybierano wzrost nakładu obowiązków służbowych (42%), ale jeśli przyjrzeć się głosom na poziomie regionalnym, to pochodzą one głównie z Europy (61%) i Ameryki Północnej (51%). Pozostałe regiony nadal obawiają się przede wszystkim wy-

kluczenia studentów/uczelni ze względów finansowych oraz trudności w ocenie jakości zagranicznych programów nauczania (Marinoni i Pina Cardona, 2024, s. 49). Zagrożenia te dotyczą przede wszystkim wymiaru ekonomiczno-społecznego i w konsekwencji kreują kolejne potencjalne zagrożenia, takie jak wspomniany już drenaż mózgów, nierówny podział korzyści związanych z internacjonalizacją, komercjalizacja edukacji na poziomie wyższym czy też rozpowszechnienie się tzw. fabryk dyplomów (Marinoni i Pina Cardona, 2024, s. 49-50). Jeśli internacjonalizacja postrzegana jest jako środek do podnoszenia jakości i prestiżu, to brak równego oraz zrównoważonego dostępu do wynikających z niej korzyści może spowodować, że sama internacjonalizacja stanie się zagrożeniem, pogłębiając podziały pomiędzy uczelniami.

Na koniec warto jeszcze zwrócić uwagę na negatywne konsekwencje umiędzynarodowienia w wymiarze społeczno-politycznym. „Ślad węglowy związany z mobilnością akademicką” nie jest obojętny dla prawie jednej czwartej europejskich uczelni, a „nastroje antyglobalistyczne” dla ponad jednej trzeciej uczelni w Ameryce Północnej. Oba te zagrożenia są zdecydowanie mniej ważne z perspektywy pozostałych regionów (Marinoni i Pina Cardona, 2024, s. 49).

5.7. Zakończenie

Wyniki badań ankietowych IAU Global Survey i EAIE Barometer dostarczają ogromnej ilości danych. W niektórych przypadkach ich rezultaty wyraźnie ze sobą korespondują, a w innych uzupełniają się, pozwalając tym samym na dostrzeżenie szerszej perspektywy danego zagadnienia. Zestawiając ze sobą wyniki poprzednich edycji tych ankiet, udało się uzyskać wgląd w ewolucję określonych tendencji w umiędzynarodowieniu szkolnictwa wyższego w Polsce, w Europie oraz w innych regionach w perspektywie ostatnich 20 lat i oto są najważniejsze wnioski.

Zainteresowanie internacjonalizacją wśród instytucji szkolnictwa wyższego jest coraz większe, jednak różnice w poziomie zaangażowania są widoczne między różnymi regionami. Europejskie uczelnie wykazują większe zainteresowanie tym tematem w porównaniu z uczelniami z innych regionów.

Polityka rządowa jest jednym z najważniejszych czynników globalnie, wpływającym na internacjonalizację uczelni. Polityka regionalna również ma znaczenie, ale głównie w Europie. Większość respondentów uważa, że działania KE mają pozytywny wpływ na umiędzynarodowienie ich instytucji.

Internacjonalizacja polskich uczelni rozpoczęła się jeszcze przed przystąpieniem Polski do UE dzięki programowi Tempus PHARE. Polska aktywnie uczestniczyła w tym programie, zarówno jako koordynator, jak i jako uczestnik projektów. Brak strategii internacjonalizacji na poziomie krajowym sprawia,

że to właśnie UE nadaje kierunek działaniom podejmowanym przez polskie instytucje w tym obszarze.

Poprawa jakości edukacji, przygotowanie studentów do globalnej rzeczywistości, rekrutacja studentów zagranicznych i poprawa reputacji uczelni na arenie międzynarodowej są nieustannie głównymi korzyściami i czynnikami motywującymi uczelnie do zaangażowania w internacjonalizację.

Jest bardzo istotne, aby internacjonalizacja była prowadzona w sposób zrównoważony i zapewniała równy dostęp do jej korzyści dla wszystkich uczelni, w innym wypadku ona sama stanie się dla nich głównym zagrożeniem.

Literatura

- Commission of the European Communities. (1993). *Annual Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee (1 August 1991 – 31 July 1992) on the Scheme for Cooperation and Mobility in Higher Education Between Central/Eastern Europe and the European Community (Tempus)* (COM (93) 30, Brussels, 3.02.1993).
- Egron-Polak, E. i Hudson, R. (2014). *Internationalization of Higher Education: Growing Expectations, Fundamental Values. IAU 4th Global Survey*. International Association of Universities (IAU). <https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau-4th-global-survey-executive-summary.pdf>
- Engel, L., Sandström A. M., van der Aa, R. i Glass, A. (2015). *The EAIE Barometer. Internationalisation in Europe*. The European Association for International Education (EAIE). <https://www.eaie.org/asset/A3694EA0-8CF1-41E4-B2A5FB493143B705/>
- Knight, J. (2003). *Internationalization of Higher Education Practices and Priorities: 2003 IAU Survey Report*. International Association of Universities (IAU). <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.12669.90085>
- Marinoni, M. i Pina Cardona, S. B. (2024). *Internationalization of Higher Education: Current Trends and Future Scenarios. 6th IAU Global Survey Report*. International Association of Universities (IAU). https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/2024_internationalization_survey_report_digital.pdf
- Rumbley, L. i Hoekstra-Selten, J. (2024). *EAIE Barometer. Internationalisation in Europe (Third Edition)*. The European Association for International Education (EAIE). <https://www.eaie.org/asset/C5190986-1356-4FD6-A65EDB9B10927871/>

TENDENCJE W ZAKRESIE INTERNACJONALIZACJI INSTYTUCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W PERSPEKTYWIE OSTATNICH DWUDZIESTU LAT

Streszczenie: Celem rozdziału jest przegląd zmian, jakie nastąpiły w ciągu ostatnich dwóch dekad w postrzeganiu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i związanych z tym zagadnień w Polsce oraz w Europie na tle innych światowych regionów. Opierając się na wybranych badaniach ankietowych *IAU Global Survey* i *EAIE Barometer* przeprowadzonych odpowiednio przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów (IAU) oraz European Association for International Education (EAIE), omówiono perspektywę instytucjonalną i perspektywę praktyków internacjonalizacji w kontekście wykonywanej przez nich pracy.

Słowa kluczowe: internacjonalizacja szkolnictwa wyższego, 20 lat Polski w UE, *IAU Global Survey*, *EAIE Barometer*

TRENDS IN THE INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OVER THE LAST TWENTY YEARS

Abstract: The authoress examines the changes that have occurred over the last two decades in the perception of the internationalisation of higher education in Poland, Europe, and other parts of the world. The research utilises data from the *IAU Global Survey* and *EAIE Barometer* surveys to explore the perspectives of institutions and practitioners involved in internationalisation efforts, discuss the changing landscape, and highlight the evolving trends in this field.

Keywords: Internationalisation of Higher Education, 20 years of Poland in the EU, *IAU Global Survey*, *EAIE Barometer*

JEL Classification: A10, I23

DOI: 10.15611/2024.84.0.05

Dr Anna Hajduk

Elsevier, London, UK

e-mail: anka.hajduk@gmail.com

ORCID: 0009-0006-0215-4814

Zainteresowania naukowe: szeroko pojęte umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego w ujęciu globalnym, a także polityka edukacyjna Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem programów edukacyjnych.